

ARBEIDSRETTE

DOM

Avsagt: 19. april 2021

Saksnr.: 13/2020

Lnr.: AR-2021-11

Dommere: Jakob Wahl
Tron Løkken Sundet
Sveinung Koslung
Tor-Arne Solbakken
Margunn Sørskår
Roger Hansen
Tore Ulleberg

Saken gjelder: Rett til fridag med lønn («0-dag») ved hjemkomst etter midnatt avløsningsdagen

Landsorganisasjonen i Norge med Norsk
Sjøoffisersforbund

Advokat Lornts Nagelhus

mot

Norges Rederiforbund

Advokat Hege Ajer Petterson

DOM

- (1) Saken gjelder om arbeidstakerne har rett til å få registrert fridag med lønn – såkalt 0-dag – i de tilfeller vedkommende ikke kommer hjem i løpet av avløsningsdagen.
- (2) **Sakens tariffrettslige ramme**
- (3) Mellom Norges Rederiforbund (NR) og Norsk Sjøoffisersforbund (NSOF) er det inngått overenskomst vedrørende fastlønn for styrmenn og elektrikere på offshore servicefartøyer og kranskip, heretter benevnt NOR-overenskomsten eller overenskomsten. Fastlønn har siden 2008 vært avlønningsmåten.
- (4) Seilingsplaner og turnusplan er regulert i § 2. Det følger av punkt 2.1 at avtalen er basert på at seks måneder av tjenestetiden pr. år skal være om bord og at seks måneder skal avspaseres som ferie/fritid i land. Turnusplan over tjenestetid om bord og ferie/fritid i land skal settes opp i samråd med den tillitsvalgte, jf. punkt 2.2. Vedlegg 1 B til overenskomsten har bestemmelser om avvik fra turnus. Her fremgår at 0-dag er «[d]ag som regnes som fridag med lønn (verdi 1/30 månedslønn), dvs. at det verken opptjenes eller avspaseres fridager. En slik dag er derfor ikke avspaseringsdag eller tjenestedag».
- (5) Utgifter ved ansettelse, reise og reisetid er regulert i § 6. Punkt 6.6. «Beregning av tjenestetid – arbeid i hjemreisedøgnet» lyder:

«Utreisetid til skipet regnes som tjenestetid om bord. Hjemreise regnes som ferie/fritid i land, men dersom reisetiden innebærer at man ikke kommer hjem på avløsningsdagen registreres denne som 0-dag. Kompensasjon for arbeid på avløsnings/hjemreisedagen inngår i fastlønnen. Hvis avløsning skjer med skip begynner fritiden ved ankomst havn.

Ved avløsning utenfor nord-europeisk farvann (ref. merknad i § 2.2) skal avløsningsdag og hjemreisedager frem til avtalt hjemland godtgjøres med 1/30 månedslønn i tillegg til dreiende lønn. Avspasering av fridager starter på avløsningsdagen. Påbegynt døgn regnes som helt døgn. Godtgjørelse skal utbetales første lønnsavregning.»
- (6) **Kort om tariffhistorikken**
- (7) Overenskomsten ble opprettet første gang på 1990-tallet. I perioden 2006 – 2008 hadde partene et omfattende arbeid om forenkling av overenskomsten og omlegging av lønssystemet. Ved overenskomstrevisjonen i 2008 ble partene enige om å etablere et fastlønnssystem. I fastlønnen inngikk en rekke tillegg som tidlige ble godtgjort separat. Blant annet ble overtid og arbeid på avløsningsdagen bakt inn i fastlønnen. Endringen innebar at basis fastlønn ble tilnærmet lik den gjennomsnittlige månedlige fortjenesten

inkludert variable tillegg. For mannskapet innebar dette større forutberegnelighet for hva de ville motta i lønn hver måned.

- (8) Ved tariffoppgjøret i 2014 fremmet NSOF slikt krav:

«Hjemreisedagen

For offshore servicefartøy skal hjemreisedagen føres som null dag hvis arbeidstiden denne dagen overstiger 6 timer. For fartøy nord for Brest skal det i tillegg godtgjøres med 1/30 månedslønn for dagen dersom de ikke kommer hjem før dagen etter avløsningsdag.

Begrunnelse: Da fastlønn ble innført, ble det i snitt lagt inn i fastlønnen en kompensasjon på mellom 4 og 6 timer arbeid på hjemreisedagen. Det viser seg nå av ofte at avløsning skjer senere og senere. Dette synes å skyldes at det skiftet som skal om bord ankommer skipet sent på grunn av at arbeidsgiver på den måten sparer kostnader ved at dette skiftet skriver kun en tjenestedag i stedet for to som de måtte ha gjort hvis de måtte reise dagen før for å ankomme skipet tidligere på den faktiske avløsningsdagen.»

- (9) Kravet ble delvis tatt til følge. NR foreslo at punkt 6.6 om «Beregning av tjenestetid – arbeidstid i hjemreisedøgn» skulle få slik ordlyd:

«I første avsnitt, andre setning endres og lyder etter dette:

Hjemreise regnes som ferie/fritid i land, men dersom reisetiden innebærer at man ikke kommer hjem på avløsningsdagen registreres denne som 0-dag.»

- (10) Resultatet av forhandlingene ble overensstemmende med tilbudet fra NR, og overenskomsten har på dette punkt ikke vært endret siden 2014.

(11) **Den nærmere bakgrunn for tvisten**

- (12) Rederiet Havila Shipping ASA er leverandør av servicetjenester til offshoreindustrien og opererer et tyvetalls fartøyer. Hovedkundene er Equinor, Total, Axxis og Reach. Mannskapet på båtene arbeider i rullerende turnus med hovedvekt fire uke på og fire uker av. Av- og påmønstring skjer for det vesentligste i Norge, Skottland og Danmark.

- (13) Krav om 0-dag for mannskap, som har kommet hjem etter midnatt avløsningsdagen, har blitt fremmet overfor rederiet men blitt avslått. Forhandlingsmøte mellom rederiet og hovedtillitsvalgt for NSOF ble avholdt 4. september 2019. Protokollen fra møtet lyder:

«Det ble i dag avholdt telefonmøte for å drøfte retten til 0-dag ifm avløsning

§7.6i Offshore Servicefartøy, første avsnitt, andre setning «Hjemreise regnes som ferie/fritid i land, men dersom reisetiden innebærer at man ikke kommer seg hjem på avløsningsdagen, registreres denne som 0-dag.»

Det er uenighet mellom arbeidsgiver og repr. for de ansatte ifm HTV for NSOF, for hvordan denne setningen skal tolkes.

Arbeidsgiver har etter råd fra Norges Rederiforbund, en praksis for at det ikke blir registrert 0-dag i tilfeller hvor en ansatt kommer hjem på avløsningsdagen like over midnatt på skiftedag. Dersom vedkommende får en overnatting ifm hjemreisen, vil det alltid bli registrert 0-dag på vedkommende.

Rederiet har også en praksis for å gjennomføre avløsning så tidlig som mulig på skiftedag. On-signers sendes ut dagen før avløsning dersom det kan for å hindre at off-signers skal måtte overnatte på hjemreisen.

HTV mener at en ansatt har rett til 0-dag dersom den ansatte ikke er ved sin bostedsadresse innen 00:00 på avløsningsdag.

Både arbeidsgiver og HTV er enige om at evt. Flyforsinkelse på en rute hvor den ansatte var planlagt å komme hjem på avløsningsdagen, ikke gir rett til 0-dag.»

- (14) NR og NSOF avholdt forhandlingsmøte 27. september 2019. Fra dette møtet ble det skrevet slik protokoll:

«Sakens bakgrunn

Det er inngått uenighetsprotokoll i Havila Shipping ASA (vedlagt) vedrørende krev om 0-dag ved hjemreise fra fartøyet.

NSOF hevder: At avløsningsdagen strekker er fra 00:00 til kl 24:00 som betyr at dersom arbeidstakeren kommer hjem etter midnatt registreres avløsningsdagen som 0-dag iht § 6.6, 1. avsnitt.

NR hevder:

Rederiet har opplyst at saken gjelder et ordinært mannskapsskifte og avløsning på skip som operer fra henholdsvis Newcastle og Montrose i UK. Alle som reiser hjem fra fartøyet lander på nærmeste flyplass før midnatt avløsningsdagen. Men noen ankommer olle selve bostedsadressen før etter tidsrommet mellom 00: og 01:00.

Tariffavtalen har i flere år vært basert på prinsippet om at de ansatte i sitt fritidsregnskap får registrert vanlig tjenstedag på utreise til skipet og avspasering på hjemreisedagen. Frem til 2008 ble arbeidstid på hjemreisedagen registrert time for time – fra 2008 ble en gjennomsnittsberegnet arbeidstid lagt inn i fastlønn. I 2014 krevde NSOF at § 6.6 (1) ble endret da de hevdet at rederiet spekulerte i å utnytte arbeidstiden og utsette avløsningstidspunktet slik at de avtroppende mannskapene ikke kom hjem før neste dag. Selv om denne påstanden ikke ble dokumentert ble partene likevel enige om å innføre en regel om å registrere 0-dag ikke avspasering dersom man ikke kom hjem på avløsningsdagen.

NR erkjenner at ordlyden burde vært mer presis hva som ligger i «avløsningsdagen», men vil hevde at intensjonen med bestemmelsen var at rederiet, dersom det var praktisk mulig, skulle ordne reisen slik at den enkelte komme hjem i tilknytning til avløsningsdagen og unngå innlosjering på hotell under reisen slik at man kom først hjem påfølgende dag. Det var ingen intensjon om å innføre et stringent døgnskille slik at 30-60 minutter over midnatt skulle utløse en ny full fridag. Det bemerkes for øvrig at mannskapsskiftene – som i disse tilfellene – ikke alltid foregår i Norge og at flyruter og videre forbindelser med rutegående transportmiddel kan være en begrensning. I normale tilfeller landet fly i og til Norge før midnatt etter oppsatt rutetabell. De som innlosjeres på hotell får alltid registrert 0-dag i fritidsregnskapet.

Bestemmelsen må for øvrig leses i sammenheng med den svært generøse reglene i § 6.1 om at rederienes plikt til å dekke reisekostnader og den enkeltes vide adgang til å bosette seg slik det måtte passe den enkelte.

Partene kom ikke til enighet.»

- (15) NR og LO avholdt forhandlingsmøte 14. februar 2020. Partene viste og sluttet seg til de synspunkter og den forståelse som fulgte av protokollene fra det lokale tvistemøte og møte mellom NR og NSOF.
- (16) LO tok ut stevning for Arbeidsretten 30. juni 2020. NR innga tilsvar 25. august 2020. Hovedforhandling var opprinnelig berammet til 12. og 13. januar 2021, men måtte utsettes på grunn av smittevern hensyn. Hovedforhandling ble avholdt 7. og 8. april 2021 og ble

gjennomført i samsvar med Folkehelseinstituttets retningslinjer om smittevern. To partsrepresentanter og fem vitner forklarte seg. Vitnene forklarte seg via videolink. Dommer Sørskår deltok via videolink.

(17) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**

(18) *Landsorganisasjonen i Norge* har i korte trekk anført:

(19) Dersom mannskapet ikke kommer hjem til sin bolig i løpet av avløsningsdagen, har de rett til å få registrert denne som 0-dag. Dette følger av en naturlig språklig forståelse av § 6 punkt 6.6 første ledd andre setning.

(20) Utreise til skipet regnes som tjenestetid om bord mens hjemreise regnes som ferie/fritid. Avløsningsdagen starter kl. 00:00 og varer til kl. 24:00. Partene er enige om når avløsningsdagen starter. En dag varer fra midnatt til midnatt – 24 timer. Det kan ikke være tvilsomt at avløsningsdagen opphører ved midnatt kl. 24:00. Da avløses den av en ny dag.

(21) På sjøfartens område er det et klart definert døgnskille. Dette er ved midnatt og følger av skipssikkerhetsloven og forskrift om arbeids- og hviletid på norske passasjer- og lasteskip. All drift og virksomhet om bord på skip legger til grunn midnatt som skille mellom dager. Det må legges til grunn at partene hadde dette klart for seg da bestemmelsen kom inn i overenskomsten i 2014.

(22) Forhandlingsforløpet og begrunnelsen fra NSOF viser at hjemkomst etter midnatt avløsningsdagen gir rett til 0-dag. Formålet med kravet var å få en bestemmelse som sørger for at mannskapet kommer raskt hjem på avløsningsdagen. Bestemmelsen har en konsekvens for arbeidsgiver ved at arbeidstakerne har krav på 0-dag dersom de ikke kommer hjem før etter midnatt avløsningsdagen. Formålet oppfylles kun dersom det er en klar avgrensning av avløsningsdagen.

(23) Det er ingen holdepunkter for at det er en forutsetning at arbeidstakeren må overnatte på veien hjem for at retten til 0-dag inntreffer. Det er heller ikke slik at det må gå en viss tid etter midnatt før arbeidstakeren er hjemme før retten etter punkt 6.6. inntreffer. Noe slikt «slækk» ble ikke avtalt eller forutsatt mellom partene. Om NR selv har hatt en forutsetning om hotellovernatting og/eller varighet av forsinket hjemkomst etter midnatt da kravet fra NSFO ble imøtekommet, er dette noe som ikke er meddelt NSOFs forhandlere. Ensidige partsforutsetninger som ikke er meddelt motparten kan ikke legges til grunn for forståelsen av bestemmelsen.

- (24) Hjemreise skjer på arbeidstakerens fritid – avlønnsdagen. Arbeidstaker må bruke en dag av sin fritid til å komme seg hjem etter endt arbeidsperiode. Denne dagen starter kl. 00:00 og slutter kl. 24:00. Dersom avlønnsdagen strekker seg inn i neste dag forrykkes forholdet mellom seks måneder arbeidstid og seks måneder ferie/fritid i løpet av året.
- (25) Det er nedlagt slik endret påstand:
- «Overenskomsten § 6.6, første ledd annen setning er slik å forstå at avlønnsdagen opphører ved midnatt klokken 24:00.»**
- (26) *Norges Rederiforbund* har i korte trekk anført:
- (27) Det erkjennes at ordlyden kunne vært mer presis, men det er ikke tilstrekkelige holdepunkter for at LO kan gis medhold i at det går et absolutt døgnskille ved midnatt for at retten til 0-dag slår inn etter § 6 punkt 6.6. LOs anførsler blir en altfor enkel tilnærming til forståelsen av bestemmelsen.
- (28) Det må tas utgangspunkt i det grunnleggende prinsipp på sjøfartens område om at mannskapet reiser ut på reders regning og hjem på egen – «ut på reder – hjem på egen». Dette kommer til uttrykk i den omtvistede bestemmelse. Det er et snevert unntak fra denne hovedregel for rett til 0-dag i de tilfelle arbeidstakeren ikke kommer hjem på avlønnsdagen – arbeidstakers fridag. Så lenge arbeidsgiver har lagt til rette for at sjømannen kan komme hjem i løpet av avlønnsdagen, utløses ikke rett til 0-dag selv ved hjemkomst noe etter midnatt. Så lenge arbeidstakeren får sove i sin egen seng må vedkommende anses å ha kommet hjem på avlønnsdagen.
- (29) Bestemmelsen må ses i lys av øvrige rause ordninger i overenskomsten. Det er da ikke grunnlag for finregning på minutter for å avgjøre om retten til 0-dag inntreffer. Arbeidstakeren kan ha hjemsted hvor vedkommende vil i Norge. Reisemåten for ut- og hjemreise skal avtales mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, jf. merknad 1 til punkt 6.1. Når den avtalte reiserute innebærer hjemkomst i løpet av avlønnsdagen, kan det ikke opereres med et strikt døgnskille ved midnatt. Dersom arbeidstakeren vil velge en plan for hjemreisen som innebærer risiko for forsinkelser slik at hjemkomst først skjer etter midnatt, er det et valg som vedkommende må bære risikoen for.
- (30) Det er ingen definisjon av «dag» i overenskomsten. I dagligtale vil «dag» være et mer romslig begrep enn «døgn». Om arbeidstakeren ankommer sin bolig noe over midnatt og får sove i sin egen seng, vil det neste morgen være naturlig å si at vedkommende kom hjem i går, dvs. på avlønnsdag.

- (31) Kontekst og systembetraktninger tilsier at det ikke kan gjelde et absolutt skille ved midnatt for å avgjøre om sjømannen er kommet hjem på avløsningsdagen eller ikke. I § 11, som gjelder godtgjørelser for deltakelse på kurs og møter, er det avtalt eksakte klokkeslett for rett til godtgjørelse. I punkt 6.6. andre ledd fremgår det at påbegynt døgn regnes som helt døgn. Det innebærer at det etter andre ledd gjelder et døgnskille ved midnatt, mens det motsetningsvis må legges til grunn at det tilsvarende ikke gjelder for «dag» etter første ledd.
- (32) Bestemmelsen kom inn i overenskomsten i 2014 etter krav fra NSOF. Dersom forbundet med sitt krav mente at det skulle gjelde et absolutt skille ved midnatt for ikke å anse at hjemkomsten hadde skjedd på avløsningsdagen, burde dette vært presisert. Uklarhet som følge av en upresis ordlyd må gå ut over NSOF.
- (33) Et absolutt døgnskille ved midnatt vil åpne for spekulasjoner fra arbeidstakernes side. Når arbeidstakerne bruker egen bil, vil det for arbeidsgiver være vanskelig å kontrollere hjemkomsttidspunktet.
- (34) Praksis i bransjen har vært å imøtekomme 0-dag i de tilfelle arbeidstakeren har måttet overnatte på vei hjem avløsningsdagen, eller hvor ankomst til hjemmet har skjedd sent på natten/tidlig om morgen etter avløsningsdagen. Dette må anses å være en rimelig praktisering av bestemmelsen.
- (35) Vilkåret om at «reisetiden innebærer at man ikke kommer hjem på avløsningsdagen» i punkt 6.6 første ledd andre punktum, anses oppfylt når arbeidstaker får avbrutt den hjemreisen som er fastsatt etter punkt 6.1, merknad 1, siste avsnitt, med en overnatting.
- (36) Det er nedlagt slik påstand:
- «Norges Rederiforbund frifinnes.»**
- (37) **Arbeidsrettens merknader**
- (38) *Arbeidsretten* er kommet til at LO må gis medhold, og vil bemerke:
- (39) Spørsmålet i saken er hvorvidt avløsningsdagen i § 6 punkt 6.6 første ledd annen setning opphører ved midnatt.
- (40) Utreisetid til skipet regnes som tjenestetid, mens hjemreise regnes som fritid, jf. prinsippet «ut på reder, hjem på egen». Dette prinsippet kom til uttrykk i punkt 6.6 før endringen i 2014. Overenskomsten er basert på at seks måneder av tjenestetiden per år skal være om bord og seks måneder skal avspaseres som ferie/fritid på land. Det settes opp en

turnusplan, og det normale er fire uker arbeid om bord og fire uker ferie/fritid på land. Årsverket er på 2 184 timer.

- (41) I tilfeller sjømannen ikke kommer hjem på «avløsningsdagen» er det avtalt en kompensasjonsordning som innebærer at det skal registreres en såkalt 0-dag som er fridag med lønn med verdi lik 1/30 månedslønn. En slik dag er verken avspaseringsdag eller tjenestedag.
- (42) Rett til 0-dag inntreer i de tilfeller sjømannen «ikke kommer hjem på avløsningsdagen». Hjem i overenskomstens forstand er det sted der vedkommende er bosatt. Det følger av merknad til § 6 punkt 6.1 at arbeidsgiver dekker reiseutgifter til det sted arbeidstakeren er bosatt ved ansettelse. Senere flytting til annen permanent bolig i Norge godtas som hjemsted i overenskomstens forstand, jf. andre ledd i ovennevnte merknad.
- (43) Sentralt i saken er den nærmere forståelse av hva som menes med «avløsningsdagen». En objektiv språklig forståelse av «dag» må legges til grunn. En vanlig forståelse av «dag» er at den begynner kl. 00:00 og slutter kl. 24:00. Skille mellom dager, døgn og datoer er det samme og går ved midnatt. NR har gjort gjeldende at «dag» vil være et mer romslig begrep enn «døgn», og at det således ikke går et absolutt skille ved midnatt for rett til 0-dag etter punkt 6.6. Arbeidsretten er ikke enig i dette. Partene er enige om at avløsningsdagen begynner kl.00:00. Da følger det at den opphører ved midnatt kl. 24:00, slik LO har nedlagt påstand om. Arbeidsretten finner ingen holdepunkter for at «dag» og «døgn» skal forstås ulikt i overenskomstens forstand. Det vises i denne sammenheng til at det i overskriften i NRs tilbud til bestemmelsen i 2014-oppgjøret fremgår at punkt 6.6. gjaldt «[b]eregning av tjenestetid – arbeidstid i hjemreisedøgn». Avløsningsdagen og hjemreisedøgnet må forstås likt og ha samme start- og avslutningstidspunkt.
- (44) Når ordlyden er klar, kreves det klare holdepunkter for å legge til grunn noe annet enn at avløsningsdagen i overenskomstens forstand opphører ved midnatt.
- (45) Begge parter har gjort gjeldende at motparten må ha risikoen for en eventuell uklar ordlyd. NR har erkjent at ordlyden burde vært mer presis når det gjelder hva som ligger i «avløsningsdagen». Bestemmelsen om rett til 0-dag i punkt 6.6 kom inn i overenskomsten i 2014 etter krav fremsatt av NSOF. Forbundet fikk ikke fullt ut medhold i sitt krav, og resultatet av forhandlingene ble en ordlyd lik tilbudet fra NR. Det er således NR som må bære risikoen for den uklarhet som fra deres side gjøres gjeldende.
- (46) Dersom NR mente at ikke enhver overskridelse av døgnskille for hjemkomst avløsningsdagen gir rett til 0-dag, burde dette vært tydeliggjort i bestemmelsen. NR var

nærmest til å presisere denne forutsetningen overfor NSOF. Det er ut fra bevisførselen ingen holdepunkter for at den nærmere forståelsen av «avløsningsdagen» var et tema mellom partene i 2014 eller at det ble lagt til grunn at det skulle være rom for en skjønnsmessig vurdering av om overskridelsen av døgnskillet skulle gi rett til 0-dag. Arbeidsretten legger til grunn at NR hadde i tankene tilfeller hvor den ansatte får slik forsinket hjemreise at det er åpenbart at skal tilstås 0-dag, men dette har ikke kommet til uttrykk overfor NSOF eller i bestemmelsen. Det er da ikke en forutsetning eller forståelse som har blitt bindende overfor NSOF.

- (47) Arbeidsretten finner ikke at avløsningsdag i punkt 6.6 ut fra kontekst og systembetraktninger skal bety noe annet enn at den varer i 24 timer og opphører ved midnatt.
- (48) NR har vist til at overenskomsten for øvrig har rause godtgjørelsesordninger, og at det av den grunn ikke er grunnlag for å finregne på minutter etter midnatt for å anse at hjemkomsten har skjedd på avløsningsdagen. Det er også vist til at et absolutt døgnskille vil åpne for spekulasjoner fra arbeidstakernes side. Dette kan ikke tillegges vekt. Det er i denne saken ikke noe som tilsier at rimelighetshensyn skal lede til en annen forståelse enn hva som følger av en naturlig språklig forståelse av ordlyden. I den sammenheng er det av betydning at den bestemmelsen NR foreslo, ikke var en full innvilgelse av kravet fra NSOF, men var en mellomløsning for hvilken kompensasjon den ansatte skulle tilstås. Eventuell ytterligere gradering av kompensasjonen må finnes ved endring av tariffbestemmelsen.
- (49) Det er ingen holdepunkter for at det kan innfortolkes et vilkår for rett til 0-dag at arbeidstakeren har fått avbrutt hjemreisen med en overnatting et annet sted enn i egen bolig.
- (50) Dommen er enstemmig.

SLUTNING

Overenskomsten § 6, punkt 6.6 første ledd andre setning er slik å forstå at avløsningsdagen opphører ved midnatt klokken 24:00.

Jakob Wahl
(sign.)

Tron Løkken Sundet
(sign.)

Sveinung Koslung
(sign.)

Tor-Arne Solbakken
(sign.)

Margunn Sørskår
(sign.)

Roger Hansen
(sign.)

Tore Ulleberg
(sign.)

Rett utskrift bekrefte: